

Pelastustoimi ja varautuminen

Sisäministeriö
Pelastusosasto
Kirjaamo.sa@gov.fi

Sisäministeriön lausuntopyyntö VN/28404/2022-SM-7/12.5.2023

Lausunto väestönsuojia koskevan osahankkeen raporttiluonnoksesta

Sisäministeriö on viiteasiakirjalla pyytänyt Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta (jatkossa aluehallintovirasto) lausuntoa väestönsuojia koskevan osahankkeen raporttiluonnoksesta. Aluehallintovirasto on perehtynyt raporttiluonnokseen ja lausuu raporttiluonnoksesta seuraavasti:

Raporttiluonnoksen rakenne on selkeä ja asian käsittely etenee johdonmukaisesti.

Ensimmäisen luvun kappaleet jäävät sisällöltään perusteluiden osalta vajaiksi, jotta lukijalle syntyisi käsitys väestönsuojien merkityksestä väestönsuojelussa. Kappaleessa sanotaan, että väestöä voidaan "siirtää eli evakuoida". Tämän kaltaista yleistämistä tulisi välttää, jotta asiat etenevät käsitteiden mukaisesti eivätkä lukijat ymmärtäisi asioita väärin. Terminologian tulee olla johdonmukaisesti selkeää ja noudattaa yhteisesti hyväksytyjä ja lainsäädännössä tarkoitettuja termien/käsitteiden perusteluita. Tästä esimerkkinä toimii väestönsiirto ja evakuointi, jotka eivät ole toistensa synonyymejä. Näiden käsitteiden käyttö on syytä tarkistaa koko raportista.

Lisäksi johdannossa voitaisiin vahvistaa vielä sitä, etteivät väestönsuojat ole normaalioloissa tapahtuvia kemikaalionnettomuuksia varten, vaan suojat vaativat aina ennen käyttöönottoaan paljon toimenpiteitä ja ovat osa väestönsuojelua vaativaa tilannetta. On tarpeen tehdä selkeä ero väestönsuojelun ja väestön suojaamisen välille. Tämä raportti käsittelee väestönsuojelua, ja siksi on erityisen tärkeää, ettei tässä raportissa harhauduta käsittelemään väestön suojaamiseen liittyviä asioita väestönsuojien yhteydessä.

Ensimmäisen luvun toisessa kappaleessa esitetään, että väestönsuojelutoimia edellyttää sota tai sen uhka ja siten myös valmiuslain käyttöönotto. Ilmaisua on syytä muuttaa täsmällisempään suuntaan ja todeta, että valmiuslaki on voimassaan olevaa lainsäädäntöä ja sen mukaisia toimivaltuuksia otetaan käyttöön valtioneuvoston asetuksilla, mikäli valtioneuvosto yhdessä tasavallan presidentin kanssa on todennut maassa poikkeusolot.

Esitetään poistettavaksi kokonaan neljäs kappale, sillä sen sisältämät asiat voidaan sisällyttää muihin kappaleisiin ja nykyinen neljäs kappale on hivenen ylimalkainen jättäen enemmän kysymyksiä kuin antaen vastauksia.

Edelleen ensimmäisen luvun viimeiseen kappaleeseen olisi tarpeen mainita nykyisin voimassa oleva säädöspohja hyvin selvitettyjen aiempien vaiheiden jatkoksi.

Alaluvussa 1.2 oleva Kuva 1 olisi hyvä tuoda alaluvun 1.1 alkukappaleiden väliin, jossa ensimmäisen kerran mainitaan väestönsuojien luokituksista. Kuva avaa lukijalle raportissa käsiteltävien väestönsuojien erot eri luokissa. Mikäli kuvaa ei voida siirtää, niin olisi hyvä viitata kuvaan kyseisessä kohdassa. Näin lukija voi tarkistaa väestönsuojien eroja lukiessaan ja muodostaa käsitystä väestönsuojien erilaisuuksista tarpeensa mukaisesti. Lisäksi heräsi mielenkiinto lukiessa, että kuinka paljon on S1-luokan suojia kokonaisuudessaan, kun muista väestönsuojien lukumäärä luokittain oli mainittu kuvassa 1. Edelleen tekstissä kuvataan myös ns. kevyiden väestönsuojien rakentamista aina vuoteen 2011 saakka, mistä syystä olisi hyödyllistä kuvata kaikki vuotta 2023 edeltävät vaiheet kuvassa 1.

Katsaus väestönsuojien historiaan alaluvussa 1.2 on mielenkiintoista luettavaa. Toisaalta tulee lukiessa mieleen, että olisiko tämä hyvä olla esitettyinä, vaikka lyhyestikin, jo raportin aloituksessa.

Alaluvussa 1.3 tuodaan esille aluehallintoviraston tehtäviä pelastustoimessa lainsäädännön kautta. Kappale ei anna lukijalle käsitystä aluehallintoviraston roolista väestönsuojiiin tai väestönsuojeluun liittyen. Lisäksi erityisen epäselväksi kappaleessa jää sisäministeriön tukemisen tehtävä, jota olisi hyvä avata lukijalle.

Virke, jossa käsitellään aluehallintoviraston tukemistehtävää voisi olla parempi kirjoittaa tarkemmin eli että "Viranomaisien johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella, on aluehallintoviraston tehtävänä tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken." ([28.6.2013/507](#)) Tässä ilmaisussa tulee esille viranomaisien toimivalta johtaa toimivaltaansa kuuluvia tilanteita ja aluehallintoviraston tuki- ja yhteensovittamistehtävä.

Lisäksi sisäministeriön tehtävien kuvauksessa viittaus Valmiuslain 121§:ään vaatii hiukan lisää tekstiä, jotta virke tulee oikein ymmärretyksi ("siirtymisen yleisjohdosta" – on syytä ilmaista, että on kysymys väestönsiirrosta).

Alaluvussa 1.4 käsitellään sanastoa ja keskeisiä käsitteitä. Tämä on tarpeen, jotta asiat käsitellään yhteneväisesti. Evakuointi ja väestönsiirto tulisi täsmentää käsitteinä erilleen, koska evakuointi on väljä yleiskäsite,

jota ei tule käyttää yksinään ilman, että samalla ilmaistaan asiayhteys. Väestönsiirto on aseellisen hyökkäyksen tai sen uhkan aikana väestön suojamiseksi tehtävä toimenpide. Väestönsiirto koskee vain ihmisiä ja se tehdään valtioneuvoston päätöksellä. Väestön siirron yleisjohtajuudesta huolehtii sisäministeriö.

Luku 6 käsittelee analysointia. Analysointi on hyvää ja sen avulla pääsee johtopäätöksiin esitettyjen perusteluiden kautta. Johtopäätökset voisivat vielä tuoda ongelmana esille väestönsuojanhoitajien vähäisen määrän väestönsuojoihin verrattuna. Nykyisellään väestönsuojia voi kuulua useampia kuin yksi samalle väestönsuojanhoitajalle. Tällaista tilannetta ei ole myöskään estetty säädösperustaisesti. Kuitenkaan poikkeusoloihin siirryttäessä yksi väestönsuojanhoitaja ei lähtökohtaisesti kykene useaa suojaa kuntoon saattamaan. Tästä asiasta voisi saada hyvän suosituksen.

Luvun 7 suosituksille on hyvät perustelut ja vaikuttavat esitykset toimintatavoiksi. Kuitenkin 7.4 kohdan suositus 4 antaa pelastusviranomaiselle tehtäväksi suunnitella väestönsuojien katvealueiden suunnittelun. Tämä on suosituksena liian laaja ja vailla ohjeistusta eikä sitä voida pitää relevanttina tehtävänä pelastusviranomaisen vastuusta väestönsuojelussa. Valmiusharjoituksissa (esim. LSS22) on nostettu esille tarve tilapäissuojien tarpeiden ja rakentamisen ohjeistukseksi. Ohjeistuksen laatiminen vaatii laajan ja monihallinnollisen työryhmän, sillä väestönsuojien käyttöön liittyy paljon muitakin näkökulmia kuin mitä pelastustoimi niihin voi antaa. Väestönsuojissa on varauduttava suurten ihmisjoukkojen oleskeluun ja muistettava, että koossa on tuolloin monipuolinen joukko ihmisiä sairauksineen ja vaivoineen. Väestönsuojassa oleskelu vaatii niin terveydenhuollon, sosiaalihuollon kuin henkisen kriisinkestävyysosaamista pelkkien fyysisten olosuhteiden varmistamisen lisäksi. Tällaista työryhmää tulisi ohjata eri ministeriöiden toimesta. Suojapaikan katvealue vaatii täsmennyksen sillä sitä ei mainita käsitteissä raporttiluonnoksen kohdassa 1.4. Lisäksi kolmas kappale käsittelee laajaa tehtävien kokonaisuutta suosituksen sisällä. Tämä olisi hyvä poistaa, jotta asia pysyy raporttiluonnoksen otsikon sisällä eikä herätä lisää kysymyksiä lukijalle.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua väestönsuojia koskevasta raporttiluonnoksesta. Julkaisu tulee todelliseen tarpeeseen ja sen vuoksi siinä käytettävien käsitteiden ehdottomaan säädösten mukaiseen käyttöön tai muuten yhteisesti hyväksyttävään käyttöön tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi on olennaisen tärkeää, että julkaisu keskittyy juuri nimettyjen poikkeusolojen aikaisen väestönsuojelutilanteen tarpeisiin erotuksena monista muista väestön suojaamista tarvitsevista tilanteista.

Johtaja

Tarja Wiikinkoski

Pelastusylitarkastaja

Jussi Herranen

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 5, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.lansi@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja LSSAVI/8843/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LSSAVI/8843/2023 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Herranen Jussi 29.05.2023 15:50

Hyväksyjä Wiikinkoski Tarja 29.05.2023 15:53